

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ТА ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT FOR COMBATING AND PREVENTING DOMESTIC VIOLENCE

**Чабайовський Т.В., к.ю.н.,
старший науковий співробітник лабораторії кримінологічних досліджень
та проблем запобігання злочинності**

*Державний науково-дослідний інститут
Міністерства внутрішніх справ України*

Проблема домашнього насильства є актуальною для всіх країн світу, тому і протидія цьому явищу має міжнародні масштаби. Отже, особливо важливою у даному напрямку є розробка єдиних стандартів діяльності держав щодо протидії та запобігання домашньому насильству. На сьогодні такі принципи і стандарти знайшли своє відображення в різноманітних міжнародних нормативно-правових актах.

В сучасних умовах сім'ї опиняються перед складними викликами і проблемами, які вони не завжди можуть розв'язати самостійно. Кризові ситуації в родині можуть призводити до конфліктів, насильства та жорстокого поводження, що має серйозні наслідки для всіх її членів.

Виникнення насильства в сім'ї є серйозною проблемою, яка потребує особливої уваги та втручання з боку держави, яка відіграє центральну роль у запобіганні та протидії цьому явищу. Зокрема, це стосується створення ефективних правових механізмів для захисту жертв насильства, надання підтримки та ресурсів для «неблагополучних» сімей, а також популяризації свідомості та освіти щодо нетерпимості до будь-якого насильства в сім'ї.

Для ефективної реалізації своїх функцій з боку суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству необхідно створення потужної та дієвої правової бази. У статті окреслені міжнародні стандарти у сфері запобігання домашньому насильству, а також наведені основні вітчизняні нормативно-правові акти, що виступають юридичним інструментарієм забезпечення прав постраждалих від насильства осіб, соціальної роботи з сім'ями, а також ефективного реагування на прояви домашнього насильства з боку правоохоронців. Зокрема, з метою реагування на випадки домашнього насильства, протидії та притягнення до відповідальності кривдників Міністерством внутрішніх справ розроблено та затверджено ряд нормативних документів, які згадані в даній роботі.

Автор зазначає, що Україна визнає протидію явищу домашнього насильства одним із пріоритетних напрямків державної політики. Зокрема, наша держава дотримується міжнародних стандартів у сфері запобігання цьому явищу, поступово імплементуючи норми міжнародного права у вітчизняне законодавство.

Ключові слова: домашнє насильство, запобігання, протидія, правопорушення, жертва, закон, наказ, інструкція.

The problem of domestic violence is relevant for all countries of the world, and therefore the fight against this phenomenon is international in scope. Therefore, it is particularly important in this area to develop common standards for the activities of states to combat and prevent domestic violence. Today, such principles and standards are reflected in various international legal acts.

In modern conditions, families face complex challenges and problems that they cannot always solve on their own. Crisis situations in the family can lead to conflicts, violence and abuse, which has serious consequences for all family members.

The occurrence of domestic violence is a serious problem that requires special attention and intervention from the state, which plays a central role in preventing and combating this phenomenon. In particular, this concerns the creation of effective legal mechanisms to protect victims of violence, provide support and resources for "dysfunctional" families, and promote awareness and education about intolerance to any kind of domestic violence.

To effectively fulfill their functions, actors preventing and combating domestic violence need to create a strong and effective legal framework. The article outlines the international standards in the field of domestic violence prevention and provides the main domestic legal acts which serve as legal instruments for ensuring the rights of victims of violence, social work with families, and effective response to domestic violence by law enforcement. In particular, in order to respond to cases of domestic violence, counteract and prosecute offenders, the Ministry of Internal Affairs has developed and approved a number of regulatory documents mentioned in this paper.

The author notes that Ukraine recognizes combating domestic violence as one of the priority areas of state policy. In particular, our state adheres to international standards in the field of prevention of this phenomenon, gradually implementing the norms of international law into domestic legislation.

Key words: domestic violence, prevention, counteraction, offense, victim, law, order, instruction.

В останнє десятиріччя проблема домашнього насильства не втрачає своєї актуальності в усьому світі, що потребує постійного вивчення як міжнародного та зарубіжного досвіду, так і трансформації вітчизняної законодавчої бази у даній сфері.

Дослідженню проблеми протидії домашньому насильству присвячували свої роботи вітчизняні та зарубіжні вчені. Зокрема, М. Акімов, А. Галай, В. Галай, Л. Головка, Г. Горбова, О. Коломоець, В. Муранова, М. Пашковська, Т. Ростовська, Н. Зав'ялова, М. Тучак, Н. Федоровська та ін.

Особливостями міжнародно-правових стандартів є те, що вони:

- розробляються і приймаються державами світу в рамках міжнародних міждержавних організацій;
- регламентують не тільки міжнародне співробітництво держав, а й інших, визначених ними суб'єктів (кон-

кретних органів держави, місцевої влади, профспілкових організацій, громадських об'єднань, фізичних осіб і т.д.);

- містять у собі спільно вироблені державами принципові підходи і принципи становлення, формування і функціонування певних публічних і приватних інститутів на території конкретних держав;

- за своєю правовою природою міжнародні стандарти належать до міжнародних конвенцій спеціального порядку;

- в умовах глобалізації, гуманізації і гуманітаризації міжнародних, міждержавних відносин має місце тенденція розширення кола суб'єктів, що розробляють і приймають міжнародні правові стандарти;

- прийняття міжнародних стандартів впливає на загальносвітовий правовий розвиток, тому що не тільки стандартизує підходи держав до регламентації важливих

соціальних проблем, але й сприяє розвитку їхнього національного законодавства і правових систем [1, с. 464–465].

Міжнародними нормативно-правовими актами, що певним чином визначають стандарти стосовно запобігання та протидії домашньому насильству, є Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р. (набула чинності для України 17 липня 1997 р.); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. (набув чинності для України 19 жовтня 1973 р.); Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. (набула чинності для України 12 березня 1981 р.); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. (набув чинності для України від 19 жовтня 1973 р.); Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок від 6 жовтня 1999 р. (набув чинності для України 12 липня 2003 р.); загальні рекомендації Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок, присвячені виконанню Конвенції від 6 жовтня 1999 р.; Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. (набула чинності для України 27 вересня 1991 р.); Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (набула чинності для України 11 вересня 1997 р.); Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. (набула чинності для України 1 квітня 2007 р.); Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 р. (набула чинності для України 1 березня 2011 р.); Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р. (набула чинності для України 1 грудня 2012 р.).

Крім того, важливе значення для запобігання та протидії домашньому насильству мають положення інших міжнародних документів, а саме: Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 р.; Декларації прав дитини від 20 листопада 1959 р.; Декларації про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів від 14 грудня 1974 р.; Декларації про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо в разі передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному і міжнародному рівнях від 3 грудня 1986 р.; Декларації ООН про викорінення всіх форм насильства щодо жінок від 20 грудня 1993 р. Важливими також є резолюції Ради Безпеки ООН, зокрема 1325 «Жінки. Мир, Безпека», ухвалена 31 жовтня 2000 р.; 1820 від 19 червня 2008 р.; 1888 від 30 вересня 2009 р.; 1889 від 5 жовтня 2009 р.; 1960 від 16 грудня 2010 р.; 2106 від 24 червня 2013 р.; 2122 від 18 жовтня 2013 р.; 2242 від 13 жовтня 2015 р.

Протягом останніх років Україна пододала значний шлях у створенні системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Під час оновлення вітчизняного законодавства в частині протидії домашньому насильству наша країна орієнтується на положення ключового документу, яким є *Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція)*, підписана у 2011 році [2]. Цінність полягає в тому, що в ній містяться не тільки норми декларативного характеру, а й конкретні зобов'язання для країн-учасниць, що передбачають заходи з удосконалення законодавства та правозастосовної практики із запобігання та протидії домашньому насильству, захисту постраждалих осіб і забезпечення відповідальності кривдників.

Підписання Конвенції стимулювало роботу з її імплементації в національне законодавство. Незважаючи на те, що ратифікація Конвенції Україною відбулась лише через 11 років після її підписання (у 2022 р.), завдяки наполегливій та ефективній співпраці державних органів, міжнародних інституцій, організацій громадянського суспільства

було прийнято важливі нормативні акти, які фактично створили фундамент для побудовання чіткої системи запобігання та протидії домашньому насильству [3, с. 15–16].

Центральним вітчизняним нормативно-правовим актом у сфері захисту від домашнього насильства є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [4], в якому дається визначення домашнього насильства, його видів, постраждалих осіб, а також окреслене коло суб'єктів, на яких покладено функцію протидії за запобігання цьому явищу.

Слід вказати, що під час притягнення до відповідальності за вчинення домашнього насильства та правопорушень, що з ним пов'язані, застосовуються Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, закони «Про безоплатну правову допомогу», «Про застосування амністії в Україні».

Зокрема, відповідальність кривдника за вчинення домашнього насильства наразі передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення – ст. 173-2 «Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування» [5].

У грудні 2017 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (від 06 грудня 2017 р. № 2227-VIII) [6], який криміналізував систематичне скоєння домашнього насильства. Тобто домашнє насильство стає окремим складом злочину, що передбачено спеціальною статтею (126-1 КК) та, одночасно, виступає обтяжуючою обставиною (ст. ст. 67, 152, 153 КК).

Злочином, пов'язаним із домашнім насильством, слід вважати будь-яке кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого свідчать про наявність у діянні хоча б одного з елементів (ознак), перелічених у ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», незалежно від того, чи вказано їх в інкримінованій статті (частині статті) КК України як ознаки основного або кваліфікованого складу злочину [7].

Крім цього, в умовах воєнного стану при кваліфікації вчиненого правопорушення застосовується вимога посилення відповідальності (п. 11 ч. 1 ст. 67 Кримінального кодексу України та п. 5 ч. 1 ст. 35 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Діяльність суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству регулюють закони України «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус суддів», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про пробацію», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про освіту», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні». Схвалено Концепцію державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року.

До інших нормативно-правових актів, прийнятих на виконання як Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству», інших законів, так і міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, належать акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств та відомств.

Зокрема, для роз'яснення застосування норм законодавства в практичній площині Кабінетом Міністрів України був затверджений Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії

домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Ним визначається механізм взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі, спрямованої на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від насильства, шляхом:

- запобігання насильству;
- ефективного реагування на факти насильства;
- надання допомоги та захисту постраждалим особам;
- забезпечення відшкодування заподіяної шкоди;
- належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності.

Постановами Кабінету Міністрів України були затверджені типові положення про спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб:

- про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;
- про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;
- про денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі;
- про спеціалізовану службу первинного соціально-психологічного консультування осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Також наказом Міністерства соціальної політики України було затверджене Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей» [8].

З метою захисту життєво важливих інтересів постраждалих осіб, у тому числі дітей, запобігання повторним випадкам насильства, забезпечення здійснення заходів у сфері запобігання та протидії насильству, обліку випадків насильства, узагальнення та аналізу інформації про насильство, надання комплексної та своєчасної допомоги постраждалим особам, координації діяльності суб'єктів шляхом оптимізації інформаційної взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству, постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Порядок формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі [9].

Також було прийнято ряд підзаконних актів для суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Зокрема, наказом Міністерства охорони здоров'я було затверджено Порядок проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги [10]. Порядком роз'яснено дії фахівців медичної галузі всіх форм власності та затверджено форми документування стану постраждалої особи, що розглядатимуться як докази факту вчинення насильства.

Міністерством освіти та науки розроблено ряд методичних рекомендацій для учасників освітнього процесу щодо запобігання та протидії насильству, виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників з іншими органами та службами. Наказом МОН було затверджено Положення про психологічну службу у системі освіти України, працівники якої надають послуги постраждалим від домашнього насильства дітям та дітям-кривдникам та працюють з усіма учасниками освітнього процесу (здобувачами освіти, надавачами освіти, батьками або особами, що їх замінюють) [3, с. 17–18].

Слід згадати, що обов'язковими на території України є рішення і викладені в них правові позиції Європейського суду з прав людини. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. зобов'язав вітчизняні суди під час розгляду і вирішенні справ застосовувати як саму Конвенцію, так і прецедентну практику Європейського суду з прав людини. Така практика стосується не лише справ, стороною в яких є Україна, а й будь-якої іншої держави, що підписала Конвенцію. Правові позиції суду, сформульовані щодо інших держав, повинні враховувати суди України. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», при розгляді справ суди застосовують Конвенцію та практику Суду як джерело права [11, с. 29–30].

Основним суб'єктом протидії та запобігання домашньому насильству є Національна поліція України. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [12] повноваженнями уповноважених підрозділів органів **Національної поліції України** у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є:

- 1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;
- 2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;
- 3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- 4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- 5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;
- 6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- 7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;
- 8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 цього Закону;
- 9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

У невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду.

У випадках домашнього насильства, потерпілі (родичі потерпілих, сусіди тощо) мають зателефонувати по номеру «102» для виклику екіпажу **патрульної поліції**.

Основні завдання, функції, права та обов'язки працівників патрульної поліції України передбачені в *Положенні про патрульну службу МВС, затвердженому наказом МВС від 02.07.2015 № 796* [13].

Окрім екіпажу патрульної поліції після отримання заяви чи повідомлення про домашнє насильство на місце події може виїхати мобільна група реагування на факти вчинення домашнього насильства, поліцейський офіцер громади та, за потребою, – слідчо-оперативна група.

З метою негайного реагування на факти домашнього насильства, а також забезпечення захисту постраждалих осіб з вересня 2019 року було запроваджено функціонування мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства в усіх обласних центрах та великих містах держави. До складу мобільних груп входять: працівники превенції – це дільничні офіцери поліції (діяльність яких здійснюється відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затвердженої наказом МВС України від 28.07.2017 № 650, зі змінами відповідно до наказу МВС України від 19.06.2020 № 468), груп реагування патрульної поліції, працівники ювенальної превенції (відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 № 1044; наказом МВС України від 25.06.2020 № 488 внесено зміни до Інструкції). Представники ювенальної превенції виїжджають, якщо вчинено насильство дітьми, стосовно дітей, в тому числі, коли діти є свідками домашнього насильства; слідства та карного розшуку – у разі, якщо насильницькі дії мають кримінальний характер [14, с. 31].

Також, з метою реагування на випадки домашнього насильства, протидії та притягнення до відповідальності кривдників Міністерством внутрішніх справ розроблено та затверджено ряд документів:

Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника. Документ визначає процедуру винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника та передбачає форму бланку для нього;

Порядок взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України. Відповідна процедура проводиться з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, забезпечення контролю за дотриманням кривдником тимчасових обмежень його прав та виконанням

обов'язків, покладених на нього у зв'язку зі вчиненням домашнього насильства.

Спільним наказом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства соціальної політики затверджено Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства, що визначає процедуру проведення оцінки вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи, з метою визначення ефективних заходів реагування, спрямованих на припинення такого насильства та попередження його повторного вчинення. Оцінку ризиків вчинення домашнього насильства проводить поліція при виїзді на місце події та фіксує у спеціальній формі, що додається до Порядку. Наказом Міністерства соціальної політики затверджено Типову програму для кривдників, якою передбачено комплекс заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення [3, с. 18–19].

Ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» здійснюється відповідно до наказу МВС України від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» [15].

Підсумовуючи зазначимо, останніми роками в Україні проводяться постійне вдосконалення національного законодавства, прийняття національних програм і стратегій, проведено масштабні дослідження ситуації щодо насильства, розроблено і впроваджено в заклади освіти різні моделі профілактики насильства і реагування на його випадки, розроблено методичні посібники, інформаційні матеріали, проведено навчання педагогічних працівників. Найвагомим кроком у напрямку подолання домашнього насильства є ратифікація Україною Стамбульської конвенції (у 2022 р.).

Крім того, незважаючи на умови війни, переважність правоохоронних органів, держава забезпечує оперативне реагування на випадки домашнього насильства, підтримку жертв домашнього насильства тощо. Однак, необхідно враховувати високу ймовірність зростання випадків домашнього насильства у післявоєнний період, що потребує вдосконалення та пошуку нових заходів запобігання цьому явищу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балінський О.В. Міжнародні правові стандарти та їх роль у правовому розвитку в умовах глобалізації. *Держава і право* : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. К., 2006. Вип. 32. С. 463–469.
2. Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) : Конвенція Ради Європи від 11.05.2011р. № 994_001-11. Ратифікована Україною 22.06.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 13.06.2023 р.)
3. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: теоретична частина. Київ, 2020. 316 с.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 01.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
5. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 р. № № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06 грудня 2017 р. № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
7. Постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного суду України від 12 лютого 2020 р. у справі № 453/225/19, провадження № 51-4000кмо19. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme-pres-centr/news/915721/> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
8. Положення про Державну установу «Кол-центр Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей»: Наказ Міністерства соціальної політики України від 11.12.2018 р. № 1852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1458-18#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
9. Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2019 р. № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
10. Порядок проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.02.2019 р. № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0262-19#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)

11. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» / кол. авт. ; за заг. ред. К. Б. Левченко, К. В. Павліченко, В. В. Чернєя. Київ : МВС України ; Нац. акад. внутр. справ, 2020. 396 с.
12. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
13. Положення про патрульну службу МВС: наказ МВС від 02.07.2015 № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)
14. Дії працівників поліції щодо запобігання, виявлення та документування правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством: метод.реком. / автор кол. С.В. Альошкін, А.А. Бова, О.В. Доценко та ін. : за заг. ред. д-ра юрид.наук, проф..О.Г.Кулика. Київ : «Видавництво Людмила», 2022. 144 с.
15. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України від від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text> (дата звернення: 13.06.2023 р.)